

Тема: Організація навчального процесу з політичних наук в ВНЗ України.

Якими нормативно-правовими актами регламентується організація навчального процесу у вищій школі України? Організація та здійснення навчального процесу у вищих закладах освіти України регламентується Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах, затвердженим наказом Міністерства освіти України від 2 червня 1993 року №161, та іншими нормативними актами з питань вищої освіти. Що таке навчальний процес у вищій школі? Які особливості його організації? Навчальний процес у вищих закладах освіти — це система організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на реалізацію змісту освіти на певному освітньо-кваліфікаційному рівні відповідно до державних стандартів освіти. Він охоплює всі компоненти навчання: учасників навчального процесу (викладачів, студентів), засоби, форми і методи навчання. Навчальний процес базується на принципах науковості, гуманізму, демократизму, наступності та безперервності, незалежності від втручання будь-яких політичних партій, інших громадських та релігійних організацій. Навчальний процес має два головні аспекти: навчання як системна цілеспрямована діяльність кафедр (предметних або циклових комісій), що передбачає передачу студентам наукових знань і формування їх особистісних якостей, і учіння як навчальна діяльність студентів. Навчальний процес організовується з урахуванням науково-педагогічного потенціалу, матеріальної і навчально-методичної бази вищого закладу освіти, сучасних інформаційних технологій. Він орієнтується на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного оновлення наукових знань, професійної мобільності та швидкої адаптації до динамічних процесів в освітній та соціально-культурній сферах, галузях техніки і технологій, системах управління й організації праці в умовах ринкової економіки. Яка структура освіти в Україні? Структура освіти в Україні відповідно до Закону України «Про освіту» (далі Закон про освіту)

включає: дошкільну освіту, загальну середню освіту, позашкільну освіту, професійно-технічну освіту, вищу освіту, післядипломну освіту, аспірантуру, докторантуру, самоосвіту. Вища освіта забезпечує фундаментальну наукову, професійну та практичну підготовку за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями. Вона здійснюється у вищих закладах освіти відповідних рівнів акредитації: першого і другого (училище, технікуми, коледж та інші прирівняні до них заклади освіти) та третього і четвертого (університети, академії, інститути, консерваторії та інші прирівняні до них заклади освіти). Що таке освітні, освітньо-кваліфікаційні рівні? Освітній рівень передбачає задоволення потреб особистості у здобутті загальної середньої та вищої освіти шляхом навчання у різних типах закладів освіти. Освітньо-кваліфікаційний рівень передбачає здобуття певного рівня освіти і кваліфікації. Які освітні та освітньо-кваліфікаційні рівні встановлені в Україні? Законом про освіту встановлено такі рівні: о с в і т н і — початкова загальна освіта; — базова загальна середня освіта; — повна загальна середня освіта; — професійно-технічна освіта; — базова вища освіта; — повна вища освіта. У чому полягає ступеневість вищої освіти? Ступеневість вищої освіти полягає у здобутті різних освітньо-кваліфікаційних рівнів на відповідних етапах (ступенях) вищої освіти. Виходячи із структури вищої освіти, її перший ступінь передбачає отримання кваліфікації «молодший спеціаліст»; другий — кваліфікації «бакалавр» (базова вища освіта); третій — кваліфікації «спеціаліст», «магістр» (повна вища освіта). Ступеневість вищої освіти може бути реалізована як через неперервну програму підготовки, так і диференційовано, відповідно до структури ступеневості. Неперервна програма підготовки для здобуття найвищого освітньокваліфікаційного рівня реалізується, як правило, у вищих закладах освіти третього і четвертого рівнів акредитації, диференційована підготовка може забезпечуватися вищими закладами освіти різних рівнів акредитації шляхом їх об'єднання в навчальні, навчально-наукові комплекси або на інших договірних засадах. із реалізацією ступеневості вищої освіти диференціюється прийом до вищих закладів освіти

за освітніми (освітньо-кваліфікаційними) рівнями: — на базі освітніх рівнів (базова загальна середня освіта, повна загальна середня освіта); — на базі освітньо-кваліфікаційних рівнів (молодший спеціаліст, бакалавр; спеціаліст).

Що таке зміст освіти? Чим він визначається? Зміст освіти — це науково обґрунтована система дидактично та методично оформленого навчального матеріалу для різних освітніх і освітньо-кваліфікаційних рівнів. Зміст освіти визначається освітньо-професійною програмою підготовки, структурно-логічною схемою підготовки, навчальними програмами дисциплін, іншими нормативними актами органів державного управління освітою та вищого закладу освіти і відображається у відповідних підручниках, навчальних посібниках, методичних матеріалах, дидактичних засобах. Зміст освіти включає нормативний та вибірковий компоненти. Нормативний компонент змісту освіти визначається відповідним державним стандартом освіти, а вибірковий — вищим закладом освіти. Що таке освітньо-професійна програма та структурно-логічна схема, підготовки? Освітньо-професійна програма підготовки — це перелік нормативних навчальних дисциплін із зазначенням загального обсягу часу (в годинах), відведеного для їх вивчення та форм підсумкового контролю з кожної навчальної дисципліни. Загальній обсяг часу для вивчення навчальної дисципліни включає час для аудиторних форм навчання і самостійної роботи студента. Співвідношення між обсягами аудиторних занять та самостійної роботи студентів форми і періодичність проміжного контролю визначаються навчальним планом вищого закладу освіти. Наукове і методичне обґрунтування процесу реалізації освітньо-професійної програми (послідовність вивчення навчальних дисциплін, форми і періодичність виконання індивідуальних завдань та проведення контролю тощо) визначається структурно-логічною схемою підготовки. Що таке державний стандарт освіти? Державний стандарт освіти — це сукупність норм, які визначають вимоги до освітнього, освітньо-кваліфікаційного рівня. Державні стандарти освіти розробляються для кожного освітнього (освітньокваліфікаційного) рівня та напрямку підготовки (спеціальності) і

затверджуються Кабінетом Міністрів України. Вони підлягають перегляду та перезатвердженню не рідше як один раз на десять років. Складовими державного стандарту освіти є: освітня (освітньо-кваліфікаційна) характеристика; нормативна частина змісту освіти і тести. Які основні функції державних стандартів освіти? Основними функціями державних стандартів освіти є забезпечення досягнення і підтримання вищим закладом освіти високого рівня вищої освіти через реалізацію нормативної частини змісту освіти та самооцінки чи державної оцінки результатів роботи. Що таке освітня характеристика і для яких рівнів освіти вона визначається? Освітня характеристика — це основні вимоги до якостей і знань особи, яка здобула певний освітній рівень. Зміст освітньої характеристики як складової частини державного стандарту освіти визначається Міністерством освіти України окремо для кожного освітнього рівня: початкова загальна освіта; базова загальна середня освіта; повна загальна середня освіта; професійно-технічна освіта; базова вища освіта; повна вища освіта. Що таке освітньо-кваліфікаційна характеристика і для яких рівнів освіти вона визначається? Освітньо-кваліфікаційна характеристика — це основні вимоги до професійних якостей, знань і умінь фахівця, які необхідні для успішного виконання професійних функцій. Зміст освітньо-кваліфікаційної характеристики визначається Міністерством освіти України для кожного освітньо-кваліфікаційного рівня: кваліфікований робітник; молодший спеціаліст; бакалавр; спеціаліст, магістр. Що таке нормативна частина змісту освіти? Нормативна частина змісту освіти є гарантованим мінімумом вимог до відповідного освітнього (освітньо-кваліфікаційного) рівня. Вона визначається державним стандартом освіти і є обов'язковим компонентом реалізації освітньої (освітньо-професійної) програми. Згідно з чинними нормативними актами вищим закладам освіти четвертого рівня акредитації надається автономне право щодо визначення змісту освіти, але він не повинен бути нижчим від нормативного. Яка функція тестів як складової державних стандартів освіти? Тести, як система формалізованих завдань, призначені для

встановлення відповідності освітнього (освітньо-кваліфікаційного) рівня особи вимогам державного стандарту освіти (освітніх, освітньо-кваліфікаційних характеристик). Тести розробляються Міністерством освіти України окремо для кожного освітнього (освітньо-кваліфікаційного) рівня і напрямку підготовки (спеціальності). Вони мають бути доступними для кожного вищого закладу освіти як засіб контролю якості підготовки фахівців.

Що таке нормативні та вибіркові навчальні дисципліни? Нормативні навчальні дисципліни визначаються державним стандартом освіти (освітньо-професійною програмою підготовки). Дотримання їх назв є обов'язковим для вищих закладів освіти, а обсяг не може бути меншим від обсягу, встановленого державним стандартом освіти. Вибіркові навчальні дисципліни вводяться вищим закладом освіти для більш повного задоволення освітніх і кваліфікаційних запитів особи та потреб суспільства, ефективнішого використання можливостей закладу освіти, врахування регіональних потреб тощо. Вони можуть бути як обов'язкові для всіх студентів, так і ті, що обираються студентами індивідуально. Вибіркові навчальні дисципліни запроваджуються, як правило, у формі спеціальних навчальних курсів для поглиблення загальноосвітньої, фундаментальної і фахової (теоретичної і практичної) підготовки. Що таке навчальна програма? Які структурні складові навчальної програми? Навчальна програма — це нормативний документ, який визначає місце і значення навчальної дисципліни в реалізації освітньо-професійної програми підготовки, її зміст, послідовність і організаційні форми вивчення навчальної дисципліни, вимоги до знань і вмінь студентів. Навчальна програма включає пояснювальну записку, тематичний виклад змісту навчальної дисципліни і список літератури. Навчальні програми нормативних дисциплін входять до комплексу документів державного стандарту освіти, розробляються і затверджуються як його складові. Навчальні програми вибіркового дисциплін розробляються і затверджуються вищим закладом освіти. Що таке робоча навчальна програма? Які структурні складові робочої навчальної програми? Робоча навчальна програма є

нормативним документом вищого закладу освіти і розробляється для кожної навчальної дисципліни на основі навчальної програми дисципліни відповідно до навчального плану. У робочій навчальній програмі відображається конкретний зміст навчальної дисципліни, послідовність та організаційно-методичні форми її вивчення, обсяг часу на різні види навчальної роботи, засоби і форми поточного та підсумкового контролю. До робочої програми входять: тематичний план, пакет методичних матеріалів для проведення поточного і підсумкового контролю, перелік навчально-методичної літератури, засобів наочності, технічних засобів навчання тощо. Робочі навчальні програми нормативних і вибіркових навчальних дисциплін розробляються відповідними кафедрами (предметними або цикловими комісіями) і, як правило, затверджуються: — із соціально-гуманітарних, психолого-педагогічних та загальноосвітніх дисциплін — проректором (заступником директора) з навчальної роботи; — з фахових навчальних дисциплін і дисциплін спеціалізацій — деканом факультету (завідувачем відділення). Навчальні програми, робочі навчальні програми разом з навчальними планами є основними документами, якими керуються факультети (відділення) та кафедри (предметні або циклові комісії) вищих закладів освіти в організації навчального процесу. Що таке навчальний план? Навчальний план — це нормативний документ, який складається вищим закладом освіти на підставі освітньо-професійної програми та структурно-логічної схеми підготовки і визначає перелік та обсяг нормативних і вибіркових навчальних дисциплін, послідовність їх вивчення, конкретні форми проведення навчальних занять (лекції, лабораторні, практичні, семінарські, індивідуальні заняття, консультації, навчальні й виробничі практики) та їх обсяг, графік навчального процесу, форми і засоби проведення поточного й підсумкового контролю. У навчальному плані відображається також обсяг часу, передбачений на самостійну роботу. Навчальний план розробляється на весь період реалізації відповідної освітньо-професійної програми підготовки і затверджується керівником вищого закладу освіти. Що

таке робочий навчальний план? Робочий навчальний план — це також нормативний документ, який складається вищим закладом освіти на поточний навчальний рік і конкретизує форми проведення навчальних занять, їх обсяг, форми і засоби проведення поточного та підсумкового контролю за семестрами. Робочий навчальний план затверджується деканом факультету (завідувачем відділення). Що таке індивідуальний навчальний план студента? Індивідуальний навчальний план студента — це нормативний документ, за яким здійснюється навчання студента, виходячи з вимог освітньо-професійної програми відповідного рівня підготовки та з урахуванням його особистих освітньо-професійних інтересів і потреб. Індивідуальний навчальний план студента складається на підставі робочого навчального плану і включає всі нормативні навчальні дисципліни та вибіркові навчальні дисципліни, обрані студентом, з обов'язковим урахуванням структурнологічної схеми підготовки. Індивідуальний навчальний план складається на кожний навчальний рік і затверджується в порядку, встановленому вищим закладом освіти, але, як правило, деканом факультету (завідувачем відділення). Методичне керівництво індивідуальним навчанням студентів та контроль за виконанням ними індивідуальних навчальних планів здійснюється деканами факультетів (завідувачами відділень) та відповідними кафедрами (предметними або цикловими комісіями). За яких умов вибіркові навчальні дисципліни є обов'язковими для вивчення студентом? Обов'язковими для вивчення є не лише вибіркові навчальні дисципліни, які визначені вищим закладом освіти, а й обрані студентом і включені до його індивідуального навчального плану. На кого покладається відповідальність за відповідність рівня підготовки студента вимогам державного стандарту освіти? За відповідність рівня підготовки студента вимогам державного стандарту освіти несуть відповідальність керівники структурних підрозділів закладів освіти — декани факультетів (завідувачі відділеннями), завідувачі кафедр (голови предметних або циклових комісій). За якість підготовки фахівців у вищому закладі освіти загалом персональна відповідальність покладається на керівника вищого закладу

освіти. На кого покладається відповідальність за виконання студентом індивідуального навчального плану? Відповідальність за виконання індивідуального навчального плану повністю покладається на студента. Невиконання індивідуального навчального плану з вини студента є підставою для відрахування його із вищого закладу освіти. Яким нормативним документом вищого закладу освіти визначається право студента на користування навчальними приміщеннями, бібліотекою, навчальною, навчально-методичною і науковою літературою, обладнанням, устаткуванням та іншими засобами навчання? Зазначене право студента регламентується Статутом та Правилами внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти